

ЕКОНОМІКА ТОРГІВЛІ ТА ПОСЛУГ

УДК 005.22:[005.951:640.41]

Гавриш К.С.

Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, м. Донецьк, Україна,
e-mail: hripunova87@mail.ru

ОЦІНКА РОЗВИТКУ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ В РЕГІОНАЛЬНОМУ РОЗРІЗІ НА ОСНОВІ МЕТОДИЧНОГО ПІДХОДУ

Gavrysh K.S.

Donetsk National University of Economics and Trade named after Mykhailo Tugan-Baranovsky, Donetsk, Ukraine, e-mail: hripunova87@mail.ru

EVALUATION OF UKRAINE HOTEL INDUSTRY IN REGIONS BASED METHODOLOGICAL APPROACHES

Мета. Обґрунтувати методичний підхід щодо проведення оцінки готельного господарства України та на його засадах провести оцінку в регіональному розрізі.

Методика. Запропоновано методичний підхід до оцінки розвитку готельного господарства України в регіональному розрізі. Проаналізовано інтегральний коефіцієнт за наведеною шкалою оцінювання. Досліджено положення готельної галузі в системі народного господарства країни в регіональному розрізі.

Результати. Отримані значення інтегральних коефіцієнтів регіонального розвитку готельного господарства за проведеною комплексною порівняльною оцінкою по розробленій шкалі вказують на необхідність практично у всіх регіонах державного регулювання діяльності, а також розробку і впровадження організаційно економічних механізмів управління розвитком готелів.

Наукова новизна. Запропоновано методичний підхід до оцінки розвитку готельного господарства в регіональному розрізі.

Практична значущість. Проведення рейтингової оцінки готельного господарства України на основі запропонованого методичного підходу та використання шкали для оцінювання кінцевих інтегральних коефіцієнтів дозволить своєчасно реагувати та змінювати загальну стратегію розвитку галузі.

Ключові слова: готель, готельне господарство, розвиток, регіон, шкала оцінювання, рейтингова оцінка.

Постановка проблеми і її зв'язок із найважливішими науковими та практичними завданнями. Оцінка розвитку готельного господарства в регіональному розрізі повинна базуватись на комплексному підході, який би дозволяв оцінити рівень розвитку кожного регіону за інтегральним показником.

Аналіз наукових досліджень і публікацій свідчить, що проблемам оцінки розвитку готельного господарства України в регіональному розрізі присвячено багато праць, зокрема О.А. Атаєвої, С.І. Дорогунцова, Г.О. Зінов'єва, А.О. Змійова, Ю.А. Маначинської, Ю.В. Машики, Л.В. Муніна, Л.В. Шаульської, Л.Г. Шевчука. Водночас розроблення методичного підходу та проведення оцінки галузі потребують більш детального висвітлення. На сьогодні у сучасних наукових працях не існує чітко розробленого

методичного підходу до оцінки розвитку готельного господарства, використання якого дозволить оцінити рівень розвитку регіону за отриманим інтегральним показником.

Мета статті. Обґрунтувати методичний підхід щодо проведення оцінки готельного господарства України та на його засадах провести оцінку в регіональному розрізі.

Виклад основного матеріалу досліджень. Складність комплексної оцінки пов'язана з пошуком узагальнюючого показника соціально-економічного розвитку, за допомогою якого можна об'єднати різноманітні показники в один інтегральний. Запропонований авторський методичний підхід до оцінки розвитку готельного господарства України у регіональному розрізі подано на рисунку 1.

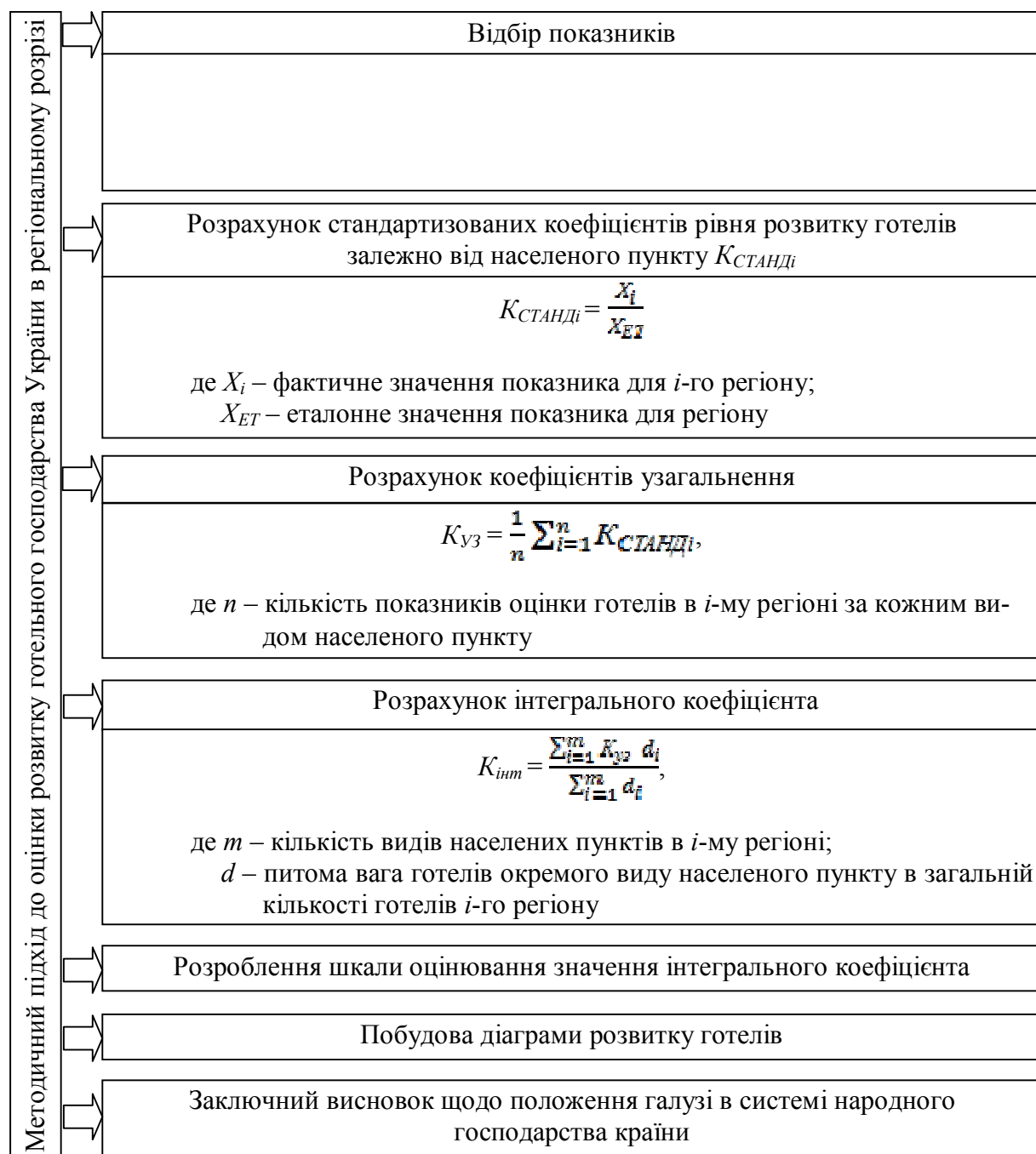

Рисунок 1 – Методичний підхід до оцінки розвитку готельного господарства України в регіональному розрізі

Існують різні підходи до вибору бази порівняння під час розрахунків узагальнюючих показників оцінки готельного господарства на мезорівні (регіональному рівні) [6]. Одним з таких методів є метод розрахунку ступеня відповідності показників розвитку готелів загалом в Україні, у міський та сільський місцевості до нормативного або прийнятого за еталон значення. Цей метод отримав назву «умовно-нормативний метод». Цей метод комплексної оцінки було удосконалено і пристосовано для рейтингової оцінки рівня розвитку готельного господарства в регіонах [2].

З урахуванням вищезазначеного, нами виділено етапи рейтингової оцінки готельного господарства, які подано на рисунку 2.

Рисунок 2 – Етапи рейтингової оцінки розвитку готельного господарства України в регіональному розрізі

Ці показники були розраховані для кожного досліджуваного регіону і кожного виду населеного пункту.

На другому етапі рейтингової оцінки рівня розвитку готельного господарства в регіонах розраховані стандартизовані коефіцієнти рівня розвитку готелів залежно від населеного пункту $K_{СТАНДі}$ як відношення фактичного значення показника для i -го регіону до еталонного (нормативного), (або максимального, як у нашому випадку):

$$K_{СТАНДі} = \frac{X_i}{X_{EI}}, \quad (1)$$

де X_i – фактичне значення показника для i -го регіону,
 X_{EI} – еталонне значення показника для регіону.

Результати розрахунків подано у таблиці 1.

Таблиця 1 – Розрахунок стандартизованих коефіцієнтів рівня розвитку готелів залежно від населеного пункту

Показники, Регіони		Донецький	Придніпров- ський	Північно- східний	Столичний	Центральний	Причорно- морський	Подільський	Північно- західний	Карпатський
В цілому в Україні	Дохід від експлуатації готелів та інших місць для тимчасового проживання, тис. грн	0,199	0,156	0,156	0,123	0,034	1,000	0,064	0,037	0,529
	Коефіцієнт використання місткості готелів, коеф.	0,529	1,000	1,263	2,429	0,559	0,905	0,412	1,789	1,105
	Темпи збільшення кількості готелів та інших місць для тимчасового проживання, коеф.	0,818	0,903	0,735	0,821	1,000	0,804	0,810	0,559	0,852
У міських поселеннях	Дохід від експлуатації готелів та інших місць для тимчасового проживання, тис. грн	0,204	0,162	0,155	0,115	0,025	1,000	0,060	0,026	0,533
	Коефіцієнт використання місткості готелів, коеф.	0,783	0,842	2,300	1,583	1,111	0,667	0,500	0,783	0,947
	Темп росту кількості готелів та інших місць для тимчасового проживання, коеф.	0,818	0,837	0,624	0,691	0,829	1,000	0,837	0,821	0,854
У сільській місцевості	Дохід від експлуатації готелів та інших місць для тимчасового проживання, тис. грн	0,001	0,078	0,179	0,215	0,076	0,948	0,079	0,020	1,000
	Коефіцієнт використання місткості готелів, коеф.	0,167	0,300	0,278	0,300	0,217	0,183	1,000	0,167	0,067
	Темпи збільшення кількості готелів та інших місць для тимчасового проживання, коеф.	1,000	0,862	0,808	0,696	0,816	0,840	0,592	0,744	0,600

На третьому етапі визначено коефіцієнти узагальнення K_{y3} , що характеризують рівень розвитку готелів за кожним видом населеного пункту в i -му регіоні:

$$K_{y3} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n K_{стид}, \quad (2)$$

де n – кількість показників оцінки готелів у i -му регіоні за кожним видом населеного пункту.

На четвертому етапі на основі узагальнюючих показників проведено розрахунок інтегрального коефіцієнта, що висвітлює рівень розвитку готельного господарства кожного досліджуваного регіону. Результати розрахунків подано у таблиці 2:

$$K_{int} = \frac{\sum_{i=1}^m K_{y3} \cdot d_i}{\sum_{i=1}^m d_i}, \quad (3)$$

де m – кількість видів населених пунктів у i -му регіоні;

d – питома вага готелів в окремому виді населеного пункту в загальній кількості готелів i -го регіону.

Таблиця 2 – Визначення коефіцієнтів узагальнення

Показники, Регіони		Донецький	Придніпров- ський	Північно- східний	Столичний	Центральний	Причор- номорський	Подільський	Північно- західний	Карпатський
У цілому в Україні	Дохід від експлуатації готелів та інших місць для тимчасового проживання, тис. грн	0,26	0,15	0,09	0,08	0,02	1,07	0,02	0,03	0,61
	Коефіцієнт використання місткості готелів, коеф.	0,69	0,54	0,41	0,65	0,25	0,60	0,15	0,73	0,71
	Темпи збільшення кількості готелів та інших місць для тимчасового проживання, коеф.	1,07	0,87	0,42	0,54	0,45	0,86	0,29	0,41	0,98
У міських посе- леннях	Дохід від експлуатації готелів та інших місць для тимчасового проживання, тис. грн	0,27	0,16	0,09	0,08	0,01	1,07	0,02	0,02	0,62
	Коефіцієнт використання місткості готелів, коеф.	1,02	0,67	0,58	0,54	0,19	0,56	0,14	0,57	0,90
	Темпи збільшення кількості готелів та інших місць для тимчасового проживання, коеф.	1,07	0,81	0,36	0,45	0,37	1,07	0,30	0,60	0,98
У сільській місцевості	Дохід від експлуатації готелів та інших місць для тимчасового проживання, тис. грн	0,00	0,08	0,10	0,14	0,03	1,02	0,03	0,01	1,15
	Коефіцієнт використання місткості готелів, коеф.	0,22	0,29	0,16	0,20	0,10	0,20	0,36	0,12	0,08
	Темпи збільшення кількості готелів та інших місць для тимчасового проживання, коеф.	1,30	0,83	0,47	0,45	0,37	0,90	0,21	0,54	0,69
Інтегральний коефіцієнт розвитку готельного господарства України		0,65	0,55	0,42	0,51	0,23	0,87	0,17	0,34	0,83

Отримані інтегральні коефіцієнти надають змогу визначити рейтинг та кількісний ступінь розвитку готелів.

Однак не завжди за визначеним рейтингом можна зробити висновки про рівень розвитку готелів регіону та приймати рішення про необхідність перегляду регулювання галузі.

Отже, на останньому п'ятому етапі проведення рейтингової оцінки регіонального розвитку готелів виникає необхідність розроблення такої шкали оцінки інтегрального коефіцієнта розвитку готелів, яка дозволить оцінити розвиток досліджуваної галузі за діапазоном отриманих значень коефіцієнтів.

Таку шкалу розроблено автором за допомогою методу експертних оцінок. Експертні оцінки, отримані шляхом опитування провідних експертів-практиків в галузі готельного господарства, узагальнені та наведені в таблиці 3.

Таблиця 3 – Шкала оцінювання значення інтегрального коефіцієнта розвитку готельного господарства України в регіональному розрізі

Значення інтегрального коефіцієнта	Положення галузі у системі народного господарства країни
0,01-0,31	Діяльність галузі характеризується негативно, ресурси використовуються неефективно, необхідна підтримка держави, суб'єкти господарювання повинні негайно внести кардинальні стратегічні зміни у свою діяльність
0,32-0,65	Галузь вразлива в конкурентному середовищі народного господарства, необхідне державне регулювання діяльності галузі, суб'єктам господарювання необхідно розробляти і впроваджувати організаційно-економічні механізми управління діяльністю
0,66-0,85	На діяльність галузі постійно впливає мінливе зовнішнє середовище. Галузь займає стабільно посереднє місце в системі народного господарства країни. Суб'єктам господарювання для більш ефективної діяльності необхідно внести організаційно-економічні корективи на всіх рівнях управління
0,86-0,95	Діяльність галузі цілком ефективна, вона має конкурентні привілеї, може стати лідером системи народного господарства
0,96-1,00	Готельне господарство займає лідируючу позицію в системі народного господарства

Наведена шкала оцінювання значення інтегрального коефіцієнта регіонального розвитку готельного господарства дозволить удосконалити процес управління підприємствами готельного господарства.

Отримані значення інтегральних коефіцієнтів регіонального розвитку готельного господарства за проведеною комплексною порівняльною оцінкою розробленої шкали вказують на необхідність практично в усіх регіонах державного регулювання діяльності, а також на розробку і впровадження організаційно-економічних механізмів управління розвитком готелів та інших місць для тимчасового проживання.

На рисунку 3 показано результати оцінки рівня розвитку готельної галузі в регіонах у 2011 р.

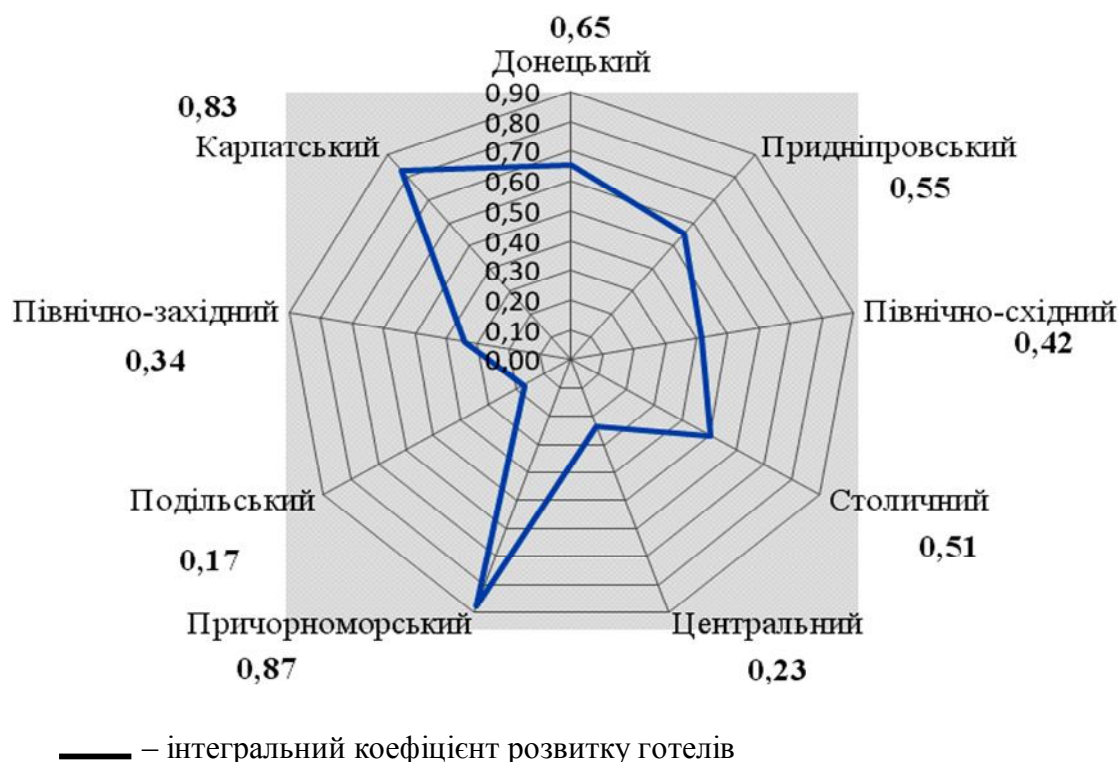

Рисунок 3 – Діаграма розвитку готельного господарства України в регіональному розрізі в 2011 р.

Висновки. Отже, підводячи підсумки оцінки стану галузі в системі народного господарства країни, можна зробити такі висновки:

1. Запропоновано методичний підхід до оцінки розвитку готельного господарства України в регіональному розрізі як найбільш доступний для дослідження готельної галузі відповідно до наявної інформації та отриманих інтегральних коефіцієнтів.

2. На засадах авторського методичного підходу було виділено 5 етапів рейтингової оцінки розвитку готельного господарства України в регіональному розрізі та розраховано інтегральний коефіцієнт розвитку для кожного досліджуваного регіону. Найбільш розвинутою є діяльність підприємств готельного господарства у Причорноморському районі, оскільки значення інтегрального коефіцієнта найбільше наближене до одиниці – 0,87, на другому місці перебуває Карпатський район – 0,83. За результатами проведеного дослідження третє місце займає Донецький район – 0,65. Придніпровський район з інтегральним коефіцієнтом 0,55 посідає четверте місце серед підприємств готельного господарства. П'яте та шосте місця займають Столичний та Північно-східний райони з інтегральними коефіцієнтами 0,51 та 0,42 відповідно.

3. За допомогою методу експертних оцінок розроблено шкалу оцінки інтегрального коефіцієнта розвитку готелів, на основі якої дійшли висновку про необхідність державного регулювання діяльності готелів практично в усіх регіонах, а також розробку і впровадження організаційно-економічних механізмів управління розвитком готелів та інших місць для тимчасового проживання.

4. Дослідження діаграми розвитку готельного господарства України в регіональному розрізі у 2011 р. виявили загрозливу ситуацію в Центральному, Подільському та Північно-західному районах. Значення інтегрального коефіцієнта 0,23, 0,17 та 0,34 свідчить про необхідність суб'єктів господарювання негайно внести кардинальні стратегічні зміни у свою діяльність, що потребує підтримки на національному рівні.

Перспективами подальших досліджень є щорічне проведення оцінки розвитку готельного господарства України в регіональному розрізі для своєчасного реагування суб'єктів господарювання відповідно до «Концепції розвитку туризму та курортів до 2022 року».

Список літератури / References:

1. Атаева Е.А. Проблемы экономического стимулирования эффективности использования трудового потенциала Донецкого региона / Е.А. Атаева, В.Н. Ковалев // Экономика промышленности. – Донецьк. – 2008. – № 1 (40). – С. 126-129.
Ataeva, E. and Kovaliov, V.N. (2008), "Problems of economic stimulation efficiency of the labor potential of Donetsk Region", *Ekonomika promyslovosti*, no.1 (40), pp. 126-129.
2. Апенько С.Н. Методология, теория и практика оценки персонала в современных условиях: монография / С.Н. Апенько. – М.: Информ-Знание, 2005. – 564 с.
Apenko, S. (2005), *Metodologiya, teoriya i praktika otsenki personala v sovremennykh usloviyakh* [Methodology, Theory and Practice of staff in modern conditions], Inform-Znaniye, Moscow, Russia.
3. Машика Ю.В. Особенности территориальной организации занятости в условиях структурной перебудовы экономики региона: монография / Ю.В. Машика. – Ужгород: Ліра, 2009. – 216 с.
Mashyka, Y. (2009), *Osoblyvosti terytorialnoi orhanizatsii zainiatosti v umovakh strukturalnoi perebudovy ekonomiky* [Features of the territorial organization of the employment for the restructuring of the regional economy], Lira, Uzhgorod, Ukraine.
4. Фролова Л.В. Управление потенциалом предприятия: навч. посіб. / Л.В. Фролова. – Донецьк: ДонНУЕТ, 2009. – 145 с.
Frolova, L. (2009), *Upravlinnia potentsialom pidpryyemstva* [Management capabilities of enterprise], DonNUET, Donetsk, Ukraine.
5. Шаульська Л.В. Трудовой потенциал в системе демографического развития / Л.В. Шаульська // Социально-экономические исследования в переходный период. Политика демографического развития: современный стан та її перспективи в Західному регіоні України. – Львів: ІРД НАН України. – 2005. – Вип. 5. – С. 197-206.
Shaulska, L. (2005), "The employment potential of the system for economic development", *Sotsialno-ekonomichni doslidzhennia v perekhidnyi period. Polityka demohrafichnogo rozvytku: suchasnyi stan ta ii perspektyvy v zakhidnomu rehioni Ukrainy*, no. 5, pp. 197-206.
6. Шевчук Л.Г. Медико-социальные аспекты использования трудового потенциала: региональный анализ и прогноз / Л.Г. Шевчук. – Львів, 2003. – 489 с.
Shevchuk, L. (2003), *Medyko-sotsialni aspekty vykorystannia trudovoho potentsialu: rehionalnyi analiz i prohnoz* [Medical and social aspects of labor potential: regional analysis and forecast], Lviv, Ukraine.

Цель. Обосновать методический подход относительно проведения оценки гостиничного хозяйства Украины и на его принципах провести оценку в региональном разрезе.

Методика. Предложен методический подход к оценке развития гостиничного хозяйства Украины в региональном разрезе. Проанализирован интегральный коэффициент по приведенной шкале оценивания. Исследовано положение гостиничной отрасли в системе народного хозяйства страны в региональном разрезе.

Результаты. Полученные значения интегральных коэффициентов регионального развития гостиничного хозяйства по проведенной комплексной сравнительной оценке по разработанной шкале указывают на необходимость практически во всех регионах государственной регуляции деятельности, а также разработки и внедрения организационно экономических механизмов управления развитием гостиниц.

Научная новизна. Предложен методический подход к оценке развития гостиничного хозяйства в региональном разрезе.

Практическая значимость. Проведение рейтинговой оценки гостиничного хозяйства Украины на основе предложенного методического подхода и использования шкалы для оценивания конечных интегральных коэффициентов позволит своевременно реагировать и изменять общую стратегию развития отрасли.

Ключевые слова: гостиница, гостиничное хозяйство, развитие, регион, шкала оценивания, рейтинговая оценка.

Purpose. Evaluate the hotel industry in Ukraine regions based methodological approach.

Methodology. A methodical approach to evaluating the development of the hotel industry in Ukraine regions. The analysis given by the integral ratio scale estimation. Investigated the position of the hotel industry in the national economy of the country in a regional context.

Findings. The values of factors of integrated regional development for the hospitality of a comprehensive comparative assessment scale developed to indicate the need for almost all regions of the state regulation and the development and implementation of organizational and economic mechanism of development of hotels.

Originality. A methodical approach to evaluating the development of the hotel industry in the regions.

Practical value. Conducting ratings of hotel industry in Ukraine based on the proposed methodological approach and use the scale to assess the finite integral coefficients will react and change the overall strategy of the industry.

Key words: hotel, hotel management, development, region, scale assessment, rating.

Рекомендовано до публікації д-ром екон. наук Фроловою Л.В. Дата надходження рукопису 07.06.2016 р.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЛИСТ

Шановні колеги!

Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського видає науковий журнал «Вісник ДонНУЕТ». Реєстраційне свідоцтво КВ № 13182-2066ПР від 25.07.2007 р. видано Міністерством юстиції України. Журнал виходить з періодичністю 4 рази на рік серіями:

1. Економічні науки.
2. Гуманітарні науки.
3. Технічні науки.

Усі серії журналу входять до Переліку наукових фахових видань, затвердженого ВАК України, в яких можуть публікуватися основні результати дисертаційних робіт (Постанова № 1-05/4 від 14.10.2009 р.).

Редакційна колегія журналу оголошує про прийом матеріалів для видавництва у грудні 2012 р. серії «Економічні науки».

Журнал публікує статті наукового, методичного і практичного характеру; оголошення щодо проведення науково-методичних і науково-практичних конференцій і семінарів; матеріали прикладних і фундаментальних досліджень; розміщує інформацію щодо реалізації наукових програм і проектів; публікує відомості про авторів; представляє (презентує) монографії, підручники, навчальні посібники.

До публікації в серії журналу приймаються роботи, які не публікувалися раніше, за наступними напрямками:

- проблеми теорії і практики становлення ринкових відносин;
- питання регіональної економіки;
- проблеми менеджменту та маркетингу;
- економіка торгівлі та послуг;
- удосконалення обліку, аналізу й аудиту;
- науково-методичні проблеми вищої освіти;
- міжнародне співробітництво.

Матеріали для публікації приймаються до 31 вересня 2013 р.

Адреса редакції: 83050, м. Донецьк, вул. Щорса, 31, ДонНУЕТ.

Телефон для довідок: (062) 297-60-50.